

2014

LOGIC & PHILOSOPHY

Full Marks : 100

Pass Marks : 30

Time : Three hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions.*

Contd.

অতি চমু উত্তৰ দিয়া :

(a) "In an inductive inference the conclusion follows necessarily from the premises." Is it false?

“আগমনত আশ্রয়বাক্যৰ পৰা অনিবার্যভাৱে সিদ্ধান্ত নিঃসৃত হয়।” এইটো অসত্য নে?

(b) Find out the correct answer :

শুদ্ধ উত্তৰ বাচি উলিওৱা :

In analogy, we pass from particular to general / particular to particular / general to particular / general to general.

সাদৃশ্যমূলক অনুমানত আমি বিশেষৰ পৰা সামান্যলৈ / বিশেষৰ পৰা বিশেষলৈ / সামান্যৰ পৰা বিশেষলৈ / সামান্যৰ পৰা সামান্যলৈ গতি কৰো।

(c) In which of the following kinds of induction, there is no inductive leap?

নিম্নোক্ত আগমনৰ প্ৰকাৰসমূহৰ কোনটোত আগমনাত্মক জাপ নাথাকে?

(i) Scientific induction

বৈজ্ঞানিক আগমন

(ii) Analogy

সাদৃশ্যমূলক অনুমান

(iii) Perfect induction

পূৰ্ণ আগমন

(iv) Unscientific induction

অবৈজ্ঞানিক আগমন

(d) "The ground of induction is itself a result of induction." — who did say this statement ?

"আগমনৰ ভিত্তিয়েই আগমনৰ ফল" — এই উক্তিটো কোৱে কৈছিল ?

(e) Which of the following is not a condition of correct observation ?

নিম্নোক্ত কোনটো শুদ্ধ নিৰীক্ষণৰ এটা চৰ্ত নহয় ?

(i) The observer must be intellectually sound.

নিৰীক্ষকগৰাকী বৌদ্ধিকভাৱে সুস্থ হ'ব লাগিব।

(ii) The observer must be impartial.

নিৰীক্ষকগৰাকী পক্ষপাতিত্বহীন হ'ব লাগিব।

(iii) The observer must use artificial instruments.

নিৰীক্ষকগৰাকীয়ে কৃত্ৰিম সজুলি ব্যৱহাৰ কৰিব লাগিব।

(iv) The observer must have sound mind and body.

নিৰীক্ষকগৰাকীৰ সুস্থ মন আৰু শৰীৰ থাকিব লাগিব।

(f) State any one condition of a legitimate hypothesis.

বৈধ প্ৰকল্পৰ যিকোনো এটা চৰ্ত উল্লেখ কৰা :

(g) Fill up the blank :

খালী ঠাই পূৰণ কৰা :

Hypothesis is a _____ supposition.

প্ৰকল্প হৈছে এক _____ আনুমানিক ধাৰণা।

(h) Name the experimental method which is based on the following canon of elimination :

"whatever antecedent can be left out, without prejudice to the effect, can be no part of the cause."

নিম্নোক্ত অপসৰণৰ সূত্ৰটোৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত পৰীক্ষণমূলক প্ৰণালীটোৰ নাম লিখা :

“কাৰ্যৰ কোনো ক্ষতি নোহোৱাকৈ পূৰ্ববৰ্তী ঘটনাৰ যি অংশ বৰ্জন কৰিব পাৰি, সেই অংশ কেতিয়াও কাৰ্যৰ কাৰণ বা কাৰণৰ কোনো অংশ হ'ব নোৱাৰে।”

(i) Give an example of primary quality.

মৌলিক বা মুখ্য গুণৰ এটা উদাহৰণ দিয়া।

(j) Who is the author of “An Essay Concerning Human Understanding”?

“An Essay Concerning Human Understanding” ৰ লেখক কোন?

(k) Which of the following is an object of moral judgement?

নিম্নোক্ত কোনটো নৈতিক বিচাৰৰ বিষয়বস্তু?

(i) Random action

স্বয়ংক্ৰিয়া

(ii) Habitual action

অভ্যাসজনিত ক্ৰিয়া

(iii) Instinctive action

সহজাত ক্ৰিয়া

(iv) Actions of children

শিশুৰ ক্ৰিয়া

(l) What is the meaning of the word ‘Mores’?

‘Mores’ শব্দটোৰ অৰ্থ কি?

2. Define scientific induction with suitable example.

1+1=2

উপযুক্ত উদাহৰণসহ বৈজ্ঞানিক আগমনৰ সংজ্ঞা দিয়া।

3. State *two* points of difference between scientific induction and unscientific induction. 2

বৈজ্ঞানিক আগমন আৰু অবৈজ্ঞানিক আগমনৰ মাজত থকা দুটা পাৰ্থক্য উল্লেখ কৰা।

4. Define good analogy with suitable example. 1+1=2

উপযুক্ত উদাহৰণসহ সু-সাদৃশ্যমূলক অনুমানৰ সংজ্ঞা দিয়া।

5. What do you mean by paradox of induction? 2

আগমনৰ বিৰোধাভাস বুলিলে কি বুজা?

6. How many forms of uniformity of nature are there and what are they? 2

প্ৰকৃতিৰ এককপতা বিধিটোৰ কেই প্ৰকাৰৰ ভিন্ন ৰূপ আছে আৰু সেই বোৰ কি কি?

Or / নাইবা

- Distinguish between agent and patient with the help of suitable example. 2

উপযুক্ত উদাহৰণৰ সহায়ত সক্ৰিয় আৰু নিষ্ক্ৰিয় উপকৰণৰ মাজত পাৰ্থক্য নিকপণ কৰা।

7. Briefly explain conjunction of causes with the help of suitable example. 2

উপযুক্ত উদাহৰণৰ সহায়ত কাৰণ সমন্বয় বা কাৰণ সংযোজনৰ চমু ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা।

Distinguish between plurality of causes and conjunction of causes.

নানা কাৰণবাদ আৰু কাৰণ সমন্বয় বা কাৰণ সংযোজনৰ মাজত পাৰ্থক্য নিৰূপণ কৰা।

8. Mention *any two* qualitative marks of causation.

কাৰণৰ যিকোনো দুটা গুণগত লক্ষণ উল্লেখ কৰা।

9. State *any two* advantages of observation over experiment.

পৰীক্ষণৰ তুলনাত নিৰীক্ষণৰ যিকোনো দুটা সুবিধা উল্লেখ কৰা।

10. Give such a concrete example of the method of agreement where we proceed from cause to effect.

অদ্বয়ী প্ৰণালীৰ এনে এটা বাস্তব উদাহৰণ দিয়া য'ত আমি কাৰণৰ পৰা কাৰ্যলৈ অগ্ৰসৰ হওঁ।

11. Why are the inductive methods called 'methods of elimination'?

আগমনাত্মক পদ্ধতিসমূহক কিয় 'অপসৰণ পদ্ধতি' বোলা হয়?

12. Explain the etymological meaning of *any one* of the following words :

নিম্নোক্ত যিকোনো এটা শব্দৰ ব্যুৎপত্তিগত অৰ্থ ব্যাখ্যা কৰা :

(a) Religion

(b) Dharma

ধৰ্ম

13. Who did define religion as the "recognition of all our duties as divine commandments"? Mention *one* defect of this definition. 1+1=2

"আমাব সকলো কৰ্তব্যক ঐশ্বৰিক আদেশ ৰূপে স্বীকাৰ কৰি লোৱাই হ'ল ধৰ্ম।" — ধৰ্মৰ এই সংজ্ঞাটো কোনে প্ৰদান কৰিছিল? এই সংজ্ঞাটোৰ এটা ত্ৰুটি উল্লেখ কৰা।

Or / নাইবা

Who did define religion as "an emotion resting on a conviction of harmony between ourselves and the universe at large"? Mention *one* defect of this definition. 1+1=2

"ধৰ্ম হ'ল একপ্ৰকাৰ আবেগ, যিসেবে বিশ্বাস কৰে যে মানুহ আৰু জগতৰ মাজত এটা সামঞ্জস্য আছে।" — ধৰ্মৰ এই সংজ্ঞাটো কোনে প্ৰদান কৰিছিল? এই সংজ্ঞাটোৰ এটা ত্ৰুটি উল্লেখ কৰা।

14. Explain with example the quantitative mark of cause from the standpoint of the principle of conservation of energy. 4

শক্তিৰ সংৰক্ষণশীলতা বা অবিভৰ্যতাৰ সূত্ৰৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰে উপযুক্ত উদাহৰণসহ কাৰণৰ পৰিমাণগত লক্ষ্য ব্যাখ্যা কৰা।

15. State *four* uses of hypothesis. 4

প্ৰকল্পৰ চাৰিটা প্ৰয়োজনীয়তা উল্লেখ কৰা।

Or / নাইবা

Briefly explain the *four* stages of a hypothesis. 4

প্ৰকল্পৰ চাৰিটা চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

16. What is a crucial instance ? Briefly explain a crucial instance obtained by simple observation with the help of a suitable example. 2+2=4

চৰম দৃষ্টান্ত বা নিৰ্ণায়ক দৃষ্টান্ত মানে কি? উপযুক্ত উদাহৰণৰ সহায়ত নিৰীক্ষণলৈক চৰম দৃষ্টান্তৰ বিষয়ে চমু ব্যাখ্যা কৰা।

17. State *two* advantages and *two* disadvantages of the joint method of agreement and difference. 2+2=4

মিশ্ৰ অধ্যয়ী-বাত্তিৰেকী প্ৰণালীৰ দুটা সুবিধা আৰু দুটা অসুবিধা উল্লেখ কৰা।

Or / নাইবা

State *two* advantages and *two* disadvantages of the method of concomitant variation. 2+2=4

সহ-পৰিবৰ্তন প্ৰণালীৰ দুটা সুবিধা আৰু দুটা অসুবিধা উল্লেখ কৰা।

18. What do you mean by realism ? State *any two* differences between naive realism and scientific realism. 2+2=4

বাস্তববাদ বুলিলে কি বুজা? সৰল বাস্তববাদ আৰু বৈজ্ঞানিক বাস্তববাদৰ মাজত থকা যিকোনো দুটা পাৰ্থক্য উল্লেখ কৰা।

19. Briefly express *four* points of criticism against naive realism. 4

সৰল বাস্তববাদৰ বিৰুদ্ধে চাৰিটা সমালোচনা চমুকৈ প্ৰকাশ কৰা।

Or / নহিবা

Briefly express *four* points of criticism against scientific realism.

4

বৈজ্ঞানিক বাস্তববাদের বিৰুদ্ধে চাৰিটা সমালোচনা চমুকৈ প্ৰকাশ কৰা।

20. What do you mean by idealism? State *two* points of difference between realism and idealism.

2+2=4

ভাববাদ বুলিলে কি বুজা? বাস্তববাদ আৰু ভাববাদৰ মাজত থকা দুটা পাৰ্থক্য উল্লেখ কৰা।

21. What do you mean by a normative science? Why ethics is called a normative science?

2+2=4

আদৰ্শনিষ্ঠ বিজ্ঞান বুলিলে কি বুজা? নীতিবিদ্যাক কিয় এক আদৰ্শনিষ্ঠ বিজ্ঞান বুলি কোৱা হয়?

22. Does the end justify the means? Give a reasoned analysis with the help of a concrete example.

4

সাধাৰণদ্বাৰা তাৰ সাধনৰ সমৰ্থন কৰিব পাৰিনে? উপযুক্ত বাস্তৱ উদাহৰণৰ সহায়ত এটা যুক্তিপূৰ্ণ বিশ্লেষণ আগবঢ়োৱা।

Or / নহিবা

What is motive? Distinguish between motive and intention.

1+3=4

উদ্দেশ্য মানে কি? উদ্দেশ্য আৰু অভিপ্ৰায়ৰ মাজত পাৰ্থক্য নিকপণ কৰা।

23. Mention *four* points of similarity between religion and morality.

4

ধৰ্ম আৰু নৈতিকতাৰ মাজত থকা চাৰিটা সাদৃশ্য উল্লেখ কৰা।

24. State *three* similarities and *three* dissimilarities between analogy and unscientific induction. 3+3=6

সাধুশাস্ত্রিক অনুমান আৰু অবিজ্ঞানিক অনুমানৰ মাজত থকা তিনিটা সাদৃশ্য আৰু তিনিটা বৈসাদৃশ্য উল্লেখ কৰা।

25. Briefly explain, with example, each of the *three* kinds of hypothesis according to L. S. Stebbing. 2+2+2=6

L. S. Stebbing ৰ মতানুসৰি প্ৰকল্পৰ প্ৰকাৰ তিনিটাৰ প্ৰত্যেকৰে উদাহৰণসহ চমু বাখ্যা আগবঢ়োৱা।

26. "The method of agreement is a method of discovery and the method of difference is a method of proof." — Explain the significance of this remark. 6

"অন্বেষণ প্ৰণালী হৈছে আৱিষ্কাৰৰ প্ৰণালী আৰু ব্যতিৰেক প্ৰণালী হৈছে প্ৰমাণৰ প্ৰণালী।" — এই মন্তব্যটোৰ তাৎপৰ্য ব্যাখ্যা কৰা।

Or / নাইবা

Define the method of difference in your own words and give a concrete example of it. Point out, with the help of an example, how a careless use of this method leads to the fallacy of post hoc ergo propter hoc. 2+2+2=6

হোমৰ নিজৰ ভাষাত ব্যতিৰেকী প্ৰণালীৰ সংজ্ঞা দিয়া আৰু ইয়াৰ এটা বাস্তৱ উদাহৰণ উল্লেখ কৰা। অসাবধানভাৱে এই প্ৰণালী প্ৰয়োগ কৰিলে কেতিয়াবোৰেই কাৰণতালীয়া দোষেৰে দূষিত হয় তাক এটা উদাহৰণৰ সহায়ত দেখুওৱা।

27. What is Berkeley's subjective idealism? Briefly express *four* points of criticism against this idealism. 2+4=6

বাৰ্কলিৰ আত্মনিষ্ঠ ভাববাদ কি? এই ভাববাদৰ বিৰুদ্ধে উপস্থাপিত চাৰিটা সমালোচনা চমুকৈ প্ৰকাশ কৰা।

Or / নহিবা

What is objective idealism ? Briefly express *four* characteristics of this kind of idealism. 2+4=6

বস্তুনিষ্ঠ ভাববাদ কি? এই প্রকার ভাববাদের চারটি বৈশিষ্ট্য চমুকৈ প্রকাশ কর।

